

Farooq Sulehria: Demokrati och islamism i Indonesien

I Indonesien har sharialagar införts under en period då landet klivit fram som ett inspirerande exempel på en framgångsrik övergång till demokrati, där å ena sidan val har hållits regelbundet var femte år sedan 1999, och å den andra den "islamistiska" andelen av rösterna har minskat med varje nytt allmänt val. Farooq Sulehria har läst en bok av Michael Buehler som delvis förklarar gåtan. Enligt Buehler är införandet av sharia i Indonesien inte ideologiskt motiverat, utan underblåses av politisk opportunist.

I början på året hamnade Indonesien på förstasidorna av helt fel skäl. Orsaken tillhandahölls av Indonesiens domarkår, när Jakartas guvernör, Basuki Purnama, dömdes till fängelse anklagad för hädelse. Samtidigt har delar av världspressen med rätta tolkat domen mot Purnama som ett tecken på Indonesiens islamisering.

Märkligt nog har införandet av sharialagar i Indonesien ägt rum under en period då landet klivit fram som ett inspirerande exempel på en framgångsrik övergång till demokrati, där å ena sidan val har hållits regelbundet var femte år sedan 1999, och å den andra den "islamistiska" andelen av rösterna har minskat med varje nytt allmänt val. Detta förefaller paradoxalt, i synnerhet när den nuvarande sakkunskapen om Indonesien hävdar att det är islamistiska partier som är ansvariga för Indonesiens övergång till sharia.

Gåtan löses åtminstone delvis av Michael Buehlers nyligen utkomna *The Politics of Sharia's Law: Islamist Activists and the State in Democratizing Indonesia* [Sharialagarnas politik: islamistiska aktivister och staten under Indonesiens demokratisering]. I detta verk har Buehler, som undervisar på School of Oriental and African Studies, SOAS i London, dokumenterat sharialagstiftningen under perioden efter Suharto för att belägga sina teser. Det han visar är förvisso tankeväckande: mellan 1998 och 2013 antogs minst 443 shariaföreskrifter lokalt (på provins- och distriktsnivå) i Indonesien, 67 procent av dem i sex provinser som omfattar halva befolkningen. Mellan 1999 och 2009 hölls ironiskt nog 1 000 lokala val, och de "islamistiska partierna" lyckades inte få majoritet i mer än två distrikt. Inget av dessa distrikt antog senare sharia. De distrikt som kungjorde sharia leddes faktiskt inte av "islamister" som hade kommit till makten genom att ingå i andra partier eller i koalitionsregeringar. Buehler avvisar därför de nuvarande teorierna som tillskriver Indonesiens islamisering till "islamistiska partier", och visar att sharia i Indonesien har åstadkommit av "opportunistiska islamiserare" med sin förankring i de stora "sekulära" partierna.

Enligt Buehler är således införandet av sharia i Indonesien inte ideologiskt motiverat, det underblåses av ren politisk opportunistisk. Källan till denna opportunistisk är den politiska omsvängning som utmärktes av störtandet av Suharto. Under Suhartos diktatur kunde regimen vidmakthålla en enhet inom eliten med hjälp av ett monopol på toppjobb. I utbyte mot lojalitet delades toppositioner ut till personer från elitens familjer. Efter Suharto tvingade decentraliseringen och en viss demokratisering, inklusive regelbundna val, eliten "att 'nå ut' och 'nå ner' på det politiska området, vilket gjorde dem mer mottagliga för samhällstrycket underifrån."

Det är de "islamistiska grupperna" snarare än fundamentalistiska partier som har förhandlingsförmåga och en ställning att forma detta inflytande. Matematiken är enkel. Islamistiska grupper tillhandahåller röster, pengar för att mobilisera väljare och en fatwa med religiös trovärdighet åt politiker som annars smutsats ner av sexsvindlerier och ekonomisk korruption. Denna fatwa hjälper politiker att bygga upp något som Buehler kallar för ett "kulturellt kapital". I sin tur inför de "opportunistiska islamiserarna" sharialagar. Ett bevis på opportunistisk är det faktum att dessa "opportunistiska islamiserare" har infört sharialagar under den första mandatperioden och inte den andra, eftersom de inte kan väljas om mer än en gång.

I detta skenäktenskap passar inte de fundamentalistiska partierna in. För det första därför att de politiska partierna i Indonesien saknar organisatorisk förmåga att verka på gräsrotsnivå över hela den enorma ögruppen. För det andra är de fundamentalistiska partierna själva konkurrenter på det parlamentariska området, och de har vattnat ur islamiseringen i sina valmanifest för att locka till sig väljare. I ett land där det i medeltal har ägt rum mer än 100 lokala val varje år sedan 2005, har följaktligen de islamistiska grupperna i förbund med "opportunistiska islamiserare" fått en central roll för att islamisera landet.

Ironiskt nog går det att hitta mängder av "opportunistiska islamiserare", i den betydelse som Buehler gett dem med avseende på Indonesien, över hela den muslimska världen. Han visar i själva verket hur staten och härskarna i muslimska länder flirtar med religionen för att få legitimitet, popularitet och bygga upp en social bas. Därmed är Buehlers noggrant utforskade och provokativt utmanande arbete inte bara intresseväckande för dem som forskar om och studerar Sydostasien, utan det är lika värdefullt för alla som är intresserade av islamisk fundamentalism.

Med tanke på denna styrka kommer all mindre kritik att vara obetydlig. Men ett antal punkter förtjänar uppmärksamhet. För det första definierar inte Buehler islamistiska grupper och islamistiska partier på ett kort och konkret sätt. I den journalistiska och akademiska litteraturen om den islamiska fundamentalismen – ett uttryck som jag

personligen föredrar – har begrepp som politisk islam och islamisering etc, ofta använts på ett slapt sätt. Den annars populära franske experten på ”det politiska islam”, Oliver Roy, är ett extremt typexempel.

I detta avseende är inte heller Buehlers annars noggranna arbete särskilt exakt.

Exempelvis är hans påstående att islamistiska rörelser under sitt lobbyarbete nästan alltid riktar in sig på staten, eftersom ”det viktigaste målet är att upprätta en stat grundad på islamsk lag”, inte särskilt nyanserat. Islamistiska rörelser exempelvis i länder med en muslimsk minoritet riktar inte in sig på att islamisera staten. Man kommer att tänka på Indien, ”det tredje största muslimska landet”, där den enorma Deobandi-rörelsen dagligen förespråkar en sekulär stat, medan deras kusiner i Pakistan har givit upphov till talibanerna. Rörelser i förskingringen i Europa och Nordamerika utgör ett annat exempel. Likaså är Hizbollah i Libanon en intressant fallstudie.

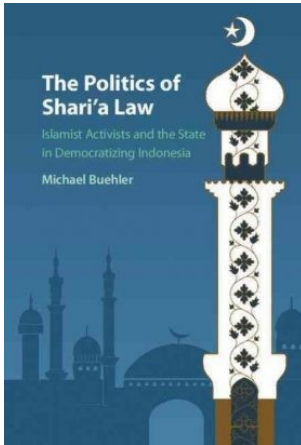
Buehlers karakterisering gör det svårt att skilja mellan muslimska brödrskapet och Turkiets AKP. Utrymmet tillåter inte någon djupare analys. Jag ska därför kort belysa två grundläggande drag hos den islamska fundamentalismen: att erövra staten för att tillämpa sharia och en återgång till ett ”gyllene förflutet”. Trots olikheterna i sina våldsamma och fredliga, evolutionära och revolutionära, metoder tillhör således brödrskapet och al Qaida det fundamentalistiska frimureriet, medan AKP inte gör det (trots Sultan Erdoğan's senaste tokigheter).

För det andra har begreppet ”sekulära” partier med avseende på den muslimska världen använts slumpmässigt. Förutom de kommunistpartier som en gång hade en massbas i en del muslimska länder, inklusive Indonesien, har det ännu inte uppstått några verkligt sekulära partier i den muslimska världen (frånsett mindre undantag).

Det finns en tendens i den vetenskapliga litteraturen att beskriva Bhuttos Pakistanska folkparti (PPP), kemalismen, baathismen eller olika arabiska nationalismen som ”sekulära” projekt. I själva verket var PPP inte bara en ”opportunistisk islamiserare”, vilket även Buehler antyder i sin studie, utan det var också ett populistiskt parti som grundade sig på principen: ”Islam är vår religion”. Likaså var kemalismen och baathismen etc. toppstyrda projekt som genomdrevs utan ett uns liberal demokrati (att de senare visade sig vara inbitna ”opportunistiska islamiserare” är en annan historia). Sekularism utan demokrati är en icke-religiös diktatur.

Låt mig, med förhoppningen att en framtida utgåva av detta arbete kommer att erbjuda en mer nyanserad diskussion om ovannämnda begrepp, avsluta med att säga att Buehler är mitt i prick när han hävdar: ”rönen i denna bok vederlägger påståendena att det politiska islam är på nedåtgående i Indonesien”. Domen mot Purnama är en olycklig bekräftelse på Buehlers dystra men realistiska perspektiv.

Översättning: Göran Källqvist

The Politics of Shari'a's Law: Islamist Activists and the State in Democratizing Indonesia av **Michael Buehler**
Cambridge University Press 2016